

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**РОЛЬ ТА МІСЦЕ ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНІВ У РОЗБУДОВІ
ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПРАВОВОЇ
ДЕРЖАВИ**

**XVII Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція,
присвячена Дню юриста**

07 жовтня 2025 року

ТОМ 3

**Одеса
ОДУВС
2025**

ЩОДО КОНЦЕПЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

*Ірина Святославівна Андрієнко,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

Розвиток законодавства у сфері соціального забезпечення характеризується непослідовністю та хаотичністю, що в свою чергу знижує ефективність регулювання соціально-забезпечувальних правовідносин. Задекларовані соціальні права залишаються слабо захищеними та нереалізованими. У зв'язку з цим, не втрачає актуальності питання розробки та вдосконалення механізмів, які б забезпечували примусове виконання обов'язків суб'єктами відносин у сфері соціального захисту.

Суттєвим недоліком законодавства, який впливає на повноту юридичних гарантій при реалізації права громадян на соціальний захист фахівці вважають відсутність галузевої юридичної відповідальності. У науковій літературі неодноразово виказувалась думка, що право соціального забезпечення як галузь існує, а відповідної юридичної відповідальності немає [1, с.551]. Разом з тим, прихильники позитивної юридичної відповідальності стверджують, що, оскільки вказана відповідальність впливає із диспозиції норм права і пов'язана з регулятивною функцією права, то вона притаманна всім, без винятку, галузям права і в тому числі права соціального забезпечення. А отже, важливим є визначення загальної юридичної концепції юридичної відповідальності у праві соціального забезпечення.

Загалом, юридична відповідальність як одна із основних категорій правової науки є багатоаспектним явищем. Теорія права не містить загальноприйнятого поняття юридичної відповідальності. Найчастіше сутність юридичної відповідальності пов'язують з протиправною оцінкою поведінки, правопорушенням, що тягне за собою державний примус, покарання.

Важливо пам'ятати, що соціальне забезпечення, як галузева наука, являє собою комплекс різноманітних відносин, що мають різну правову природу: фінансову, управлінську, розподільчу. Законодавство в сфері соціального забезпечення є комплексним правовим утворенням, що включає фінансове, адміністративне, а також і законодавство у сфері соціального забезпечення. А відтак, норми про юридичну відповідальність за порушення соціальних прав громадян мають різну галузеву належність.

З огляду на останнє, винна особа несе кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну, дисциплінарну відповідальність.

Одночасно норми про юридичну відповідальність також містяться і в джерелах права соціального забезпечення. Однак, галузевими нормативно-правовими актами не передбачений ні зміст, ні види порушень, за які соціально зобов'язані суб'єкти несуть відповідальність, а також механізм притягнення до неї.

Доцільною вбачається точка зору С.М. Синчук, яка вказує, що до прийняття єдиного кодифікованого акта про соціальне забезпечення норми про юридичну відповідальність повинні міститися у кожному галузевому законі, що передбачає порядок реалізації права на конкретний вид соціально-забезпечувального надання, або ж доцільно ухвалити єдиний Закон України «Про відповідальність у сфері соціального забезпечення» [2, с. 256].

Протилежна позиція належить М.М. Шумило, який вважає, що навіпаки закріплення форм галузевої відповідальності призведе до розбалансування як соціально-забезпечувального, так і всього законодавства, оскільки (якщо керуватися такою логікою) можна приймати закони про відповідальність у сфері сімейних, земельних, екологічних та інших відносин [3, с. 490].

Розбіжність підходів у даному питанні пояснює те, що фахівці права виділяють «юридичну відповідальність у праві соціального забезпечення», яка передбачає виключно галузеву відповідальність та «юридичну відповідальність у сфері соціального забезпечення», що включає, крім галузевої відповідальності, й інші види юридичної відповідальності, зокрема, цивільно-правову, адміністративно-правову та кримінально-правову [1, с. 555].

В цілому, юридичній відповідальності у праві соціального забезпечення притаманні всі ознаки правової відповідальності. Однак, така юридична відповідальність має ряд особливостей, що визначається специфікою предмета даної галузі права, а саме: відносини в праві соціального забезпечення мають розподільчий характер; навіть у випадку відсутності рівності сторін правовідносин, сторони не несуть одна перед одною правової відповідальності; отримувач матеріальних благ в системі соціального забезпечення є економічно залежною стороною, що обмежує його майнову відповідальність; в праві соціального забезпечення широкого поширення мають набути саме відновлювальні майнові санкції.

До спеціальних ознак відповідальності у праві соціального забезпечення, що є аргументом на користь доцільності виділення її в окремий самостійний вид юридичної відповідальності науковці відносять: правопорушення як конкретний факт поведінки та підстава притягнення до відповідальності; нормативне забезпечення відповідальності; притягнення до відповідальності як фізичних осіб та сімей, на-

ділених правом на соціальний захист, так і соціально зобов'язаних суб'єктів; особливе правове становище суб'єктів, які притягаються до відповідальності, та суб'єктів, уповноважених застосовувати галузеві санкції; зміст санкцій, що застосовуються до порушників соціальнозабезпечувального законодавства; порядок притягнення до відповідальності у праві соціального забезпечення [4, с.47].

Вивчення та аналіз різноманітних підходів дозволив окремим фахівцям зробити висновок, що існуючі концепції юридичної відповідальності у праві соціального забезпечення включають наступні підходи: це забезпечений державним примусом обов'язок управомоченого чи соціально зобов'язаного суб'єкта, винного у порушенні приписів законодавства сфері соціального захисту, зазнати негативних наслідків особистого, організаційного чи, переважно, майнового характерів; суспільні відносини у праві соціального забезпечення, що виникають між уповноваженими суб'єктами та правопорушником і спрямовані на відновлення законності у сфері соціального захисту, повернення попереднього стану, що існував до правопорушення, галузевих правовідносин, правового становища їх суб'єктів; діяльність компетентних суб'єктів, спрямовану на відновлення законності у сфері соціального захисту, повернення попереднього стану, що існував до правопорушення, галузевих правовідносин, правового становища їх суб'єктів; інститут права соціального забезпечення, що включає в себе відповідні норми права, які визначають підстави та умови притягнення до юридичної відповідальності, види та порядок накладення санкцій за вчинення правопорушень у сфері соціального захисту; комплекс заходів, що вживаються компетентними суб'єктами з метою відновлення законності у сфері соціального захисту, приведення в попередній нормальний стан, що існував до правопорушення, галузевих правовідносин, правового становища їх суб'єктів [5].

Проведений аналіз доктринальних підходів до розуміння категорії юридичної відповідальності у праві соціального забезпечення дає можливість стверджувати, що жодна із існуючих концепцій юридичної відповідальності не може бути прийнята повністю як єдина теоретична вихідна позиція, на основі якої повинна досліджуватися природа юридичної відповідальності суб'єктів правовідносин по соціальному забезпеченню. Розкрити сутність відповідальності сторін правовідносин по соціальному забезпеченню можливо тільки шляхом синтезу положень різних концепцій.

Література:

1. Сташків Б. І. Право соціального забезпечення: навч. посіб. Чернівці: ПАТ "ПВК "Десна", 2016. 692 с.

2. Синчук С.М. Правовідносини соціального забезпечення: суб'єкти, зміст, об'єкти: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 422 с.

3. Шумило М.М. Правовідносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні: монографія. К.: Ніка-Центр, 2016. 680 с.

4. Галузінський Н.О. Санкції у праві соціального забезпечення: дис...д-ра філософ. 081 - Право (галузь знань 08 - Право)/ Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2025.

5. Бориченко К.В., Галузінський Н.О. Поняття відповідальності у праві соціального забезпечення. Юридичний вісник. 2022. №3. С. 7-12.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ПРАВ ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

*Дарія Євгенівна Березна,
здобувач вищої освіти 4 курсу
відділення підготовки студентів денної форми навчання
інституту права та безпеки спеціальності 081 «Право»
Науковий керівник: **Інга Анатоліївна Середницька,**
к.ю.н., доцент, кафедри цивільно-правових дисциплін
інституту права та безпеки
Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса*

Захист майнових прав дітей, позбавлених батьківського піклування, є однією з ключових проблем сучасного цивільного права, особливо в умовах воєнного стану. Такі діти належать до найбільш соціально вразливих категорій, адже втрата батьків або їх неспроможність виконувати свої обов'язки ставить під загрозу не лише психологічне та соціальне благополуччя неповнолітніх, а й їхні майнові інтереси. Майнові права охоплюють володіння, користування та розпорядження житлом, рухомим майном, правом на спадщину, а також правом на аліменти й соціальні виплати. У кризових умовах війни та примусової евакуації ці права часто порушуються через руйнування майна, втрату документів, незаконне відчуження житла чи неможливість реалізувати спадкові права. Тому в умовах сьогодення постає потреба у вдосконаленні правових механізмів, які б забезпечували комплексний захист майнових інтересів дітей-сиріт, усиновлених, вихованців прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу.

Проблематика захисту майнових прав дітей, яких позбавлено батьківського піклування охоплює широкий спектр питань – від управління їхнім майном до отримання спадщини та контролю за дотриман-

Aleskerova Lala Gadjibala SOME ISSUES REGARDING THE GRANTING OF ANNUAL LEAVE IN THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN.....	141
Huseynli Vasif Asif, Jafarov Zahid Isa ON THE LABOR FUNCTION OF THE EMPLOYEE AS AN ELEMENT OF THE CONTENT OF THE EMPLOYMENT CONTRACT	144
Akhundova Konul Arif, Aykhan Rustamzade THE ROLE AND POSITION OF THE JUDICIAL-LEGAL COUNCIL OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN IN ENSURING JUDGES' IMMUNITY RIGHTS	148
Mahmudov Emin Vidadi, Kasumov Alysh Mamish MINIMUM WAGE AS A LEGAL GUARANTEE OF EMPLOYEES' LABOR RIGHTS.....	151
Yakhyayeva Gunel Yusif, Kasumov Alysh Mamish EMPLOYER LIABILITY AS A SUBJECT OF LABOR LAW: CONCEPT AND TYPES	154
Андрієнко І. С. ЩОДО КОНЦЕПЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	157
Бережна Д. Є., Середницька І. А. ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ПРАВ ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	160
Борщ А., Риженко І. ОСОБЛИВОСТІ ДЕКЛАРУВАННЯ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	164
Денисюк О., Андрієнко І.С. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО АУКЦІОНУ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ	168
Дідик В., Андрієнко І.С. ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ СТЯГУВАЧА У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	172
Доценко М. Ю., Резніченко С. В. ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА НЕРУХОМІСТЬ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯ	175
Кірсанов О. В., Маковій В.П. ЗАХИСТ ПРАВ КРЕДИТОРА ТА БОРЖНИКА У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	179
Кострицький І. Л. ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗА НОВІТНІМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	182